

***Posúdenie súladu spoločnej poľnohospodárskej politiky
s cieľmi ochrany a opatreniami uvedenými v programe starostlivosti***

Správa Národného parku Muránska planina so sídlom v Revúcej (ďalej len „Správa NP Muránska planina“) posúdila súlad so spoločnou poľnohospodárskou politikou s opatreniami (pre travinné a travinno-bylinné biotopy\lúky a pasienky) určenými v Programe starostlivosti o Národný park Muránska planina a jeho ochranné pásmo, chránený areál Stolica, chránený areál Pramenná oblasť Rimavy, chránený areál Tisovský kras, prírodnú rezerváciu Homôľa, Chránené vtáčie územie Muránska planina – Stolica a o prekrývajúce sa územia európskeho významu na roky 2024 – 2033 (ďalej len „program starostlivosti“), ako aj s cieľmi ochrany pre jednotlivé biotopy a druhy európskeho významu. Analýza bola vykonaná osobitne pre jednotlivé dotknuté biotopy európskeho a národného významu, pre ktoré bol program starostlivosti vypracovaný.

V posudzovanom území sa nachádzajú nasledovné skupiny biotopov, ktoré sú oprávnené na podporu v rámci Strategického plánu spoločnej poľnohospodárskej politiky 2023 - 2027 (SP SPP) a to v členení na skupiny oprávnených biotopov A-G, pričom TTP znamená trvalé trávne porasty a u každej skupiny sú uvedené kódy biotopov (kód európskeho významu je v zátvorke, kód národného významu pred zátvorkou):

A: Teplo a suchomilné TTP: Tr1 (6210), Tr5 (6190)

B: Mezofilné TTP: Lk1 (6510), Lk3 (biotop národného významu) , Tr8b (6280)

C: Horské kosné lúky: Lk2 (6520)

D: Vlhkomilné porasty nižších polôh: Lk10 (biotop národného významu), Lk11 (biotop národného významu)

F: Vlhkomilné porasty vyšších polôh: Lk5 (6430), Lk6 (biotop národného významu), Ra3 (7140), Ra6 (7230)

G: Vysokohorské trávne porasty: Al3 (6170), Al6 (biotop národného významu), Al8 (biotop národného významu).

Z analýzy vyplynulo, že na väčšine rozlohy vyššie uvedených biotopov sa zhodujú spôsoby obhospodarovania SP SPP s odporúčanými spôsobmi obhospodarovania uvedenými v programe starostlivosti. Ide o nasledovné typy biotopov: Tr5, Tr8, Lk1, Lk3, Lk5.

Spôsoby obhospodarovania SP SPP a spôsoby obhospodarovania uvedené v programe starostlivosti nie sú zhodné spravidla na lokalitách (lúkach), kde sa v skutočnosti nachádzajú komplexy biotopov, vrátane vzájomne sa prelínajúcich biotopov; takéto komplexy s viacerými biotopmi v mape nie je možné presne vyznačiť, a preto sa na takúto lokalitu (lúku) uvedie prevládajúci typ biotopu. Ide napríklad o nasledovné prípady:

- biotop Tr1 (kategória biotopu A) je súčasťou prevládajúceho biotopu Lk1 (kategória biotopu B), kde sa spôsob obhospodarovania v zásade nemení, alebo je súčasťou biotopu Lk2 (kategória biotopu C); čo sa týka biotopu Lk2, tak podľa SP SPP by sa malo/sa môže pásť len po prvej kosbe, ale v posudzovanom území sa na dotknutých lúkach prevažne iba pasie (čo sa z hľadiska ochrany biotopu Lk2 nejaví ako problematické);
- biotop Tr5 vytvára komplex s prevládajúcim biotopom Tr1; oba biotopy sú zo skupiny biotopov A, a tak sa nelíšia spôsobom obhospodarovania;

- biotopy Lk5 a Lk6 (kategória biotopov F) sú častokrát súčasťou prevládajúceho biotopu Lk1 (kategória biotopu B), kde podľa SP SPP je iný spôsob obhospodarovania - možné tu je pasenie, a v skupine biotopov F je pasenie vylúčené;
- biotopy Ra3 a/alebo Ra6 (kategória biotopov F) sú častokrát súčasťou prevládajúceho biotopu Lk6 (kategória biotopu F), kde sa spôsob obhospodarovania v zásade nemení;
- biotopy Ra3 a/alebo Ra6 (kategória biotopov F) sú zriedka aj súčasťou prevládajúceho biotopu Lk1, príp. biotopu Tr8b (oba biotopy sú v kategórii biotopu B) alebo biotopu Lk2 (kategória biotopov A), kde podľa SP SPP je iný spôsob obhospodarovania – možné tam je pasenie, v skupine biotopov F je pasenie vylúčené;
- v prípade biotopov Lk10 a Lk11 (kategória biotopov D) nie je v posudzovanom území prekryv s opatreniami SP SPP.

Obhospodarovanie malých plôšok biotopov Lk5, Lk6, Ra3 alebo Ra6 (ktoré častokrát zaberajú na lokalitách rozlohu napr. len 25 m²) iným alebo menej intenzívnym spôsobom, ak sa vyskytujú v rámci iného, dominujúceho biotopu – napr. Lk1, je pre obhospodarovateľov zvyčajne neefektívne. Preto sa tieto fragmenty biotopov manažujú rovnakým spôsobom ako dominujúci biotop (kosením alebo pastvou) alebo sa nemanajú vôbec.

Najviac pokrytými biotopmi opatreniami SP SPP v predmetnom území sú biotopy kategórie B, a to nasledovne:

- Lk1 v rozsahu 47,12 % z celkovej rozlohy biotopu.
- Tr8 v rozsahu 44,96 % z celkovej rozlohy biotopu.
- Lk3 v rozsahu 20,77 % z celkovej rozlohy biotopu.

Biotopy kategórie A sú pokryté nasledovne:

- Tr1 v rozsahu 15,47 % z celkovej rozlohy biotopu.
- Tr5 v rozsahu 8,89 % z celkovej rozlohy biotopu.

Biotopy kategórie F sú pokryté nasledovne:

- Lk5 v rozsahu 0,67 % z celkovej rozlohy biotopu.
- Lk6 v rozsahu 11,8 % z celkovej rozlohy biotopu.
- Ra3 v rozsahu 8,4 % z celkovej rozlohy biotopu.
- Ra6 v rozsahu 14,7 % z celkovej rozlohy biotopu.

Biotopy kategórie C (Lk2) sú pokryté 14,76 % z celkovej rozlohy biotopu.

Biotopy kategórie D (Lk10, Lk11) nie sú pokryté opatreniami SP SPP, keďže plocha týchto biotopov je menšia ako 0,3 ha (minimálna plocha LPIS s biotopom, na ktorú môže obhospodarovateľ poberať platby).

Kombinácia ekologického poľnohospodárstva a ochrany prírodných a poloprírodných biotopov tráv (kategórie biotopov B, D, F) sa využívala pri obhospodarovaní biotopov Lk1, Tr8 a Lk3, a to konkrétne na lokalitách Stolica a Balková v chránenom areáli (CHA) Stolica.

Kombinácia opatrenia Obhospodarovanie biotopov druhov v UEV (2. a 3. st.) a opatrenia Ochrana prírodných a poloprírodných biotopov tráv (kategórie biotopov B, D, F) bola využitá na biotopoch Lk1 a Lk3.

Prehľad odporúčaných spôsobov obhospodarovania a ďalšie údaje sú uvedené v nasledujúcej tabuľke (ide o obdobie tab. č. 30 uvedenej v programe starostlivosti, ktorá však obsahuje aj údaje o biotopoch národného významu).

Prehľad odporúčaných spôsobov obhospodarovania nelesných biotopov v NP Muránska planina a jeho ochrannom pásme, v CHA Tisovský kras, CHA Pramenná oblasť Rimavy, CHA Stolica a Chránenom vtáčom území Muránska planina – Stolica z hľadiska ich ochrany a zachovania ich priaznivého stavu a zachovania ich druhovej diverzity s uvedením výmery a percentuálneho podielu, ktorý je oprávnený na podporu v rámci SP SPP

Biotop (kód)	Význam	Kategória biotopu trávneho porastu [v zmysle SP SPP]	Spôsoby obhospodarovania / žiadúca činnosť						Výrub sukcesných drevín	Špecifický manažment pre daný biotop / poznámka	Výmera	Výmera	„pokryté“ cez opatrenia SP SPP
			kosenie	pasenie dopásanie prepásanie	košarovanie	hnojenie (hnoj)	hnojenie (hnojovka)	hnojenie (umelé/mine- rálné hnojivá, digestát, vápno)			biotopu v území [biotopy uvedené v SP SPP]	biotopu prekrytého [s biotopmi uvedenými v SP SPP]	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Tr 1	EV	A	ÁNO (1–2 × za rok)	ÁNO ²	NIE	áno	nie (áno ⁴)	nie	ÁNO	s výnimkou košarovania v súlade so SP SPP	75,452 ha	11,67 ha	15,47
Tr 5	EV	A	ÁNO (1–2 × za 2 roky)	ÁNO ²	NIE	nie	nie	nie	ÁNO	v súlade so SP SPP (pri výskyte biotopu v zóne A sa daný spôsob obhospodarovania nevyžaduje)	0,422 ha / 4221 m ²	0,0375 ha/ 375 m ²	8,89
Tr 8b	EV	B	ÁNO (1 × za rok)	ÁNO	ÁNO	áno	nie (áno ⁴)	nie	ÁNO	v súlade so SP SPP (pri kosení vynechať plochy so súvislejším výskytom čučoriedok, brusníc a vresu!; pri výruboch ponechať borievky)	414,41 ha	186,32 ha	44,96
Lk 1	EV	B	ÁNO (1–2 × za rok)	ÁNO ²	NIE	áno	nie (áno ⁴)	nie	ÁNO	v súlade so SP SPP	2069,595 ha	975,21 ha	47,12
Lk 3	NV	B	ÁNO (1–2 × za rok)	ÁNO	ÁNO	áno	áno ⁴	nie	ÁNO	v súlade so SP SPP	145,34 ha	30,18 ha	20,77
Lk 2	EV	C	ÁNO (1 × za rok)	ÁNO ²	NIE	áno	nie (áno ⁴)	nie	ÁNO	s výnimkou pasenia v súlade so SP SPP (v SP SPP – pasenie len po prvej kosbe)	158,61 ha	23,41 ha	14,76
Lk 10	NV	D	ÁNO (1 × za 2 roky)	NIE / ÁNO ³	NIE	nie	nie	nie	ÁNO	odporúča sa prekosenie odporúča sa prekosenie – ak je biotop na lúke	0,0644 ha / 644 m ²	0 ha	0

Biotop (kód)	Význam	Kategória biotopu trávneho porastu [v zmysle SP SPP]	Spôsoby obhospodarovania / žiadúca činnosť						Výrub sukcesných dreven	Špecifický manažment pre daný biotop / poznámka	Výmera	Výmera	„pokryté“ cez opatrenia SP SPP
			kosenie	pasenie dopásanie prepásanie	košarovanie	hnojenie (hnoj)	hnojenie (hnojovka)	hnojenie (umelé/mine- rálné hnojivá, digestát, vápno)			biotopu v území [biotopy uvedené v SP SPP]	biotopu prekrytého [s biotopmi uvedenými v SP SPP]	
										(Lk10 sa vyskytuje aj vo vodnej ploche/vo vodnej nádrži; pozn.)			
Lk 11	NV	D	ÁNO (2–3 × za rok – kosenie je len za účelom eliminácie trsti <i>Phragmites australis</i>)	NIE	NIE	nie	nie	nie	ÁNO	kosenie len v spoločenstvách s trsťou obyčajnou (pôvodne slatiny) – a to z dôvodu práve jej potlačenia – aplikovať viacnásobné kosenie!)	0,9 ha	0 ha	0
Ra 3	EV	F	ÁNO ¹ (1 × za rok)	NIE	NIE	nie	nie	nie	ÁNO	vyžadujú si kosenie	0,2609 ha 2609 m ²	0,0220 ha 220 m ²	8,4
Ra 6	EV	F	ÁNO ¹ (1 × za rok)	NIE	NIE	nie	nie	nie	ÁNO	vyžadujú si kosenie	0,1020 ha 1020 m ²	0,0150 ha 150 m ²	14,7
Lk 5	EV	F	ÁNO ¹ (1–2 × za 2 roky)	NIE	NIE	nie	nie	nie	ÁNO	v súlade s SPSP; vhodné je prekosenie	0,4492 ha / 4492 m ²	0,003 ha/ 30 m ²	0,67
Lk 6	NV	F	ÁNO ¹ (1–2 × za rok)	NIE / ÁNO ³	NIE	nie	nie	nie	ÁNO	s výnimkou pasenia v súlade so SP SPP (v SP SPP – pasenie je vylúčené)	119 ha	14,04 ha	11,80
Pr 3	EV	-	ÁNO ¹ (podľa potreby)	NIE	NIE	nie	nie	nie	ÁNO	prekosenie (nevyžaduje sa v prípade lesných pramenísk); ohradenie drevenou ohradou	< 0,02 ha / < 200 m ²	0 ha	0

Skratky, vysvetlivky a poznámky k tabuľke:

Biotopy označené tučným písmom (Tr 1, Tr 5, Tr 8, Lk 1, Lk 2, **Lk 3, Lk 5, Lk 6, Lk 10, Ra 3, Ra 6, Pr 3)** sú predmetmi ochrany v NP Muránska planina, vrátane jeho ochranného pásma, a/alebo v CHA Tisovský kras, CHA Pramenná oblasť Rimavy a CHA Stolica; ostatné biotopy sú zaradené medzi osobitné záujmy ochrany prírody a krajiny v NP Muránska planina a v jeho ochrannom pásme.

EV – biotop európskeho významu; NV – biotop národného významu;

SP SPP alebo SP SPP 2023–2027 – Strategický plán spoločnej poľnohospodárskej politiky 2023–2027 na Slovensku

A – Teplo- a suchomilné trvalé trávne porasty (Tr 1, Tr 5); **B** – Mezofilné trvalé trávne porasty (Lk 1, Tr 8); **C** – Horské kosné lúky (Lk 2);

D – Vlhkomilné porasty nižších plôch (Lk 10, Lk 11); **F** – Vlhkomilné porasty vyšších polôh, slatinné a bezkolencové lúky (Lk 5, Lk 6, Ra 3, Ra 6);

¹ optimálnym spôsobom kosenia je kosenie ľahkou motorovou kosačkou alebo krovínorezom alebo ručnou kosou;

² na lokalitách s biotopmi, ktoré boli predtým dlhodobo obhospodarované kosením a tento spôsob sa javil ako najoptimálnejší – z hľadiska zachovania priaznivého stavu dotknutých biotopov je možné pasenie (extenzívne) aplikovať len v prípade, ak nie je možné zabezpečiť kosenie biotopu;

³ extenzívne prepasenie/dopásanie na biotopoch typu F je možné výnimočne aplikovať (ak nie je možné zabezpečiť kosenie), a to najmä v jesennom, príp. v jarnom období (po dohodnutí podmienok so Správou NP Muránska planina a so súhlasom orgánu ochrany prírody);

⁴ hnojenie tekutými hnojivami (hnojovka) aplikovať len v krajných prípadoch (viď. ďalej v texte).

V časti tabuľky „Spôsoby obhospodarovania /žiadúca činnosť“ je v kolónke pre daný biotop **tučným písmom** vyznačený **odporúčaný** (najvhodnejší) – prioritný spôsob obhospodarovania (v rámci kosenia a/alebo pasenia; z hľadiska zachovania priaznivého stavu daného biotopu či zlepšenia existujúceho stavu biotopu).

Podmienky použitia organických hnojív (hnoj, hnojovica, hnojovka, močovka):

- **hnoj:** V zmysle SP SPP 2023–2027 je obmedzené použitie organických hnojív podľa typu tráv B, C; maximálna dávka organických hnojív je 50 kg N/ha biotopu raz za 2 roky (exkrementy pasúcich sa zvierat sa do limitu nezapočítavajú),
- **hnoj:** Z hľadiska zachovania / dosiahnutia priaznivého stavu travinných biotopov je odporúčané na porasty aplikovať hnoj v množstvách obmedzených na maximálnu dávku 50 kg N/ha biotopu raz za 2 až 3 roky, t.j. 7 až 10 ton kravského alebo konského hnoja na 1 ha (raz za 2 až 3 roky) alebo 8 ton ovčieho hnoja z oviec na 1 ha (raz za 3 roky). Maštalný hnoj je najlepšie na lokalitu aplikovať v jarnom období (marec, apríl, príp. máj) a na jeseň (október, november). Maštalný hnoj musí byť dostatočne humifikovaný a má mať drobivú konzistenciu. Na lúke/pasienku musí byť rovnomerne aplikovaný, pričom množstvo (hrúbka vrstvy) hnoja by mala byť približne/max. na "dva prsty". V zmysle SP SPP 2023–2027 (v rámci operácie Ochrana poloprirodných a prírodných trávnych porastov) je obmedzené použitie organických hnojív podľa typu tráv B,C; maximálna dávka organických hnojív je 50 kg N/ha biotopu raz za 2 roky (exkrementy pasúcich sa zvierat sa do limitu nezapočítavajú).
- **tekuté hnojivá – močovka, hnojovica** (zmes tuhých a kvapalných výkalov (moču) hospodárskych zvierat zriedená vodou) a **hnojovka:** Z hľadiska zachovania alebo dosiahnutia priaznivého stavu lúk a pasienkov je odporúčané vyhnúť sa používaniu tekutých organických hnojív (majú vysoký podiel dusíka, ale aj draslíka), ktoré vo všeobecnosti spôsobujú pokles druhovej diverzity týchto biotopov (a zároveň napr. dochádza aj k ústupu vzácnejších druhov rastlín). V zmysle SP SPP 2023–2027 je **zakázané použitie hnojovice** na všetkých typoch trávnych biotopov (v rámci operácie Ochrana poloprirodných a prírodných trávnych porastov). **hnojovka** (výtok zo skládky; uvoľňuje sa z hnoja počas skladovania): V súvislosti s chovom koní na Veľkej Lúke, vo veľmi nevyhnutných prípadoch, možno na travinné biotopy povoliť aplikáciu tekutých organických hnojív – konkrétne **hnojovky** – a to len na vybrané lokality (konkrétne lúky) a na vybrané typy biotopov (mimo mokradí). Hnojovku potom možno aplikovať (rovnomerným rozprašovaním!) v období na jar (druhá polovica februára, marec, apríl, príp. začiatok mája) a na jeseň (október, prvá polovica novembra) – v závislosti od stavu (fenologického vývoja) vegetácie na dotknutých lúkach/pasienkoch, a to za vhodného počasia (nie za dažďa; nie na zamrzutej pôde).

Poznámka k použitiu minerálnych hnojív:

- v zmysle SP SPP 2023–2027 je **zakázané použitie minerálnych hnojív** na všetkých typoch trávnych biotopov (v rámci operácie Ochrana poloprirodných a prírodných trávnych porastov).

Podmienky pasenia (napr. v zmysle SP SPP 2023–2027):

- pasenie pre porasty typu C je možné iba po prvej kosbe v rámci záväzkového obdobia na dopásanie mláďzí; dodržiavanie zásady šetrného košarovania (min. plocha na 1 dobytčiu jednotku – DJ je 10 m², pravidelné denné prekladanie košiarov); pri pasení mladého hovädzieho dobytku je možnosť využívania nočného košiara umiestneného stabilne (so súhlasom príslušnej odbornej organizácie ochrany prírody a krajiny),
- dodržané zaťaženie minimálne 0,3 DJ/hektár a maximálne 1,9 DJ/hektár plochy povolenej pre pasenie (zaťaženie zvieratami - polygastre a kone) v období od 1. apríla do 30. novembra každého roka záväzku; oplôtkové pasenie je povolené, pričom musí byť dodržané povolené zaťaženie, ktoré sa prepočítava na celkovú plochu oploteného areálu.

Iné poznámky:

- Mulčovanie, ktoré nie je uvedené v tabuľke, možno použiť len ako doplnkovú metódu obhospodarovania – na odstránenie nedopaskov (bodliakov), príp. inej nitrofilnej vegetácie (štiavy, žihľava), vzniknutej po nesprávnom košarovaní alebo pasení, a to v dobe ešte pred ich kvitnutím, alebo mulčovanie možno ešte použiť ako prípravný spôsob (manažment) na dlhodobu neobhospodarovaných lokalitách (so starinou a sukcesnými drevinami) – a to len po dobu max. troch rokov a najoptimálnejšie v jarnom období.
- Pri pasení na porastoch typu C odporúčame zaťaženie max. 0,3 DJ počítanej na plochy stanoveného biotopu v záväzku, ktorá je spásaná.
- V tabuľke je uvedený aj biotop Lk11, ktorý ale nie je uvedený v mapovej prílohe – keďže nie je predmetom ochrany. V tabuľke je uvedený z dôvodu, že sa vyskytuje v riešenom území – konkrétne v NP Muránska planina – na lokalite Havraník a v jeho ochrannom pásme – v SKUEV0728 Podpoľana, a z hľadiska starostlivosti o biotopy európskeho alebo národného významu je potrebné, aby bol biotop Lk11 na týchto lokalitách eliminovaný, keďže ide o zárasty expanzívnej trste obyčajnej (*Phragmites australis*), na miestach ktorých sa v minulosti/pôvodne nachádzali rašeliniskové alebo iné mokradňové biotopy (ako Ra3, Ra6 alebo Lk6), a po eliminácii biotopu Lk11 (zárastov trste) je cieľom postupne obnoviť pôvodné mokradňové biotopy.
- Najrozšírenejšie (travné) biotopy: Tr 1, Tr 8, Lk 1, Lk 2, Lk 6.
- Plošne najmenej zastúpené biotopy: Pr 3, Ra 3, Ra 6, Lk 5.
- Biotopy s najvyššou spoločenskou hodnotou: Pr 3 (200 €/m²) [biotop európskeho významu, u ktorého je možný záber len z naliehavých dôvodov vyššieho verejného záujmu], Ra 3 a Ra 6 (150 €/m²), Lk 2 (90 €/m²), Tr 1 (25 €/m²), Lk 1 (20 €/m²).
[v zmysle vyhlášky Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 170/2021 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov];
- Nelesné typy biotopov, ktoré sú predmetom poľnohospodárskeho využívania (prípadne sú dotknutými biotopmi) v NP Muránska planina (vrátane ochranného pásma) a v CHA Tisovský kras, CHA Pramenná oblasť Rimavy a CHA Stolica: Tr 1, Tr 5, Tr 6, Tr 7, Tr 8, Lk 1, Lk 2, Lk 3, Lk 5, Lk 6, Lk 10, Lk 11, Ra 3, Ra 6, Pr 3, Kr 1, Kr 2, Kr 6, Kr 7, Kr 8 a Kr9.

Doplnkové informácie – Tradičné spôsoby obhospodarovania lúk a pasienkov (príklady), ktoré vychádzajú z historických spôsobov obhospodarovania v Karpatoch a ktoré významne prispievajú k zachovaniu druhovej pestrosti lúk a pasienkov a zároveň zachovaniu druhovej diverzity vzácnych a ohrozených druhov rastlín (pozri odbornú prácu JANIŠOVÁ et al. 2023):

- lúky kosené v júli až auguste a na jar (apríl, máj) a v jeseni (september až november) extenzívne vypásané (jarná pastevná sezóna – začiatok hneď po roztopení snehu a keď sa objavujú prvé byliny;
- jeden rok je lúka kosená a druhý rok pasená (pasienok);
- letná alebo celoročná pastva sa uplatňovala na kosných lúčach, ktoré boli nepokosené v danom roku
- pravidelné hnojenie lúk hnojom; hnoj sa aplikuje na celú lúku (s hrúbkou vrstvy na „dva prsty“);
- obdobie rozhadzovania hnoja: v jesenno-zimnom období (od novembra; optimálne načasovanie pre aplikáciu hnoja bolo predtým, ako začali intenzívne dažde, aby sa hnoj premyl.) alebo koncom zimy sa hnoj rozvážal na lúky a hnoj sa rozhadzoval v dobe topenia snehu (nevstrebávaný hnoj sa čistil hrabaním na jar);
- čerstvo hnojené lúky sa nepásli.

Poznámka: Tieto príklady sú v súlade so SP SPP 2023–2027, upresňujú opatrenia v rámci SP SPP 2023–2027 a môžu napomôcť pri nastavovaní vhodného manažmentu na lúčach a pasienkoch.